

картина його структурної будови, що створює передумови для удосконалення управління трудовим потенціалом регіону.

Висновок. Для кожного з рівнів трудового потенціалу суспільства, починаючи з нанорівня, важливим є розвиток всіх трьох блоків його компонентів, оскільки саме вони характеризують якісний стан трудового потенціалу на всіх рівнях. Разом з тим, кожен з рівнів управління трудовим потенціалом може стати як сприятливим середовищем для розвитку компонент трудового потенціалу, так і середовищем гальмування їх розвитку. За таких умов, особливу увагу слід акцентувати на розвитку такої компоненти трудового потенціалу як моральність. Вона, на думку автора, значною мірою визначає напрямки формування, розвитку та реалізації трудового потенціалу, бажання вести здоровий спосіб життя, постійно удосконалювати накопичені якісні характеристики людини як індивіда і як працівника.

Наукові дослідження свідчать про те, що фізичне і психічне здоров'я людини, як основи формування якісного трудового потенціалу, на 50 % залежать від способу життя (раціональний режим праці і відпочинку, гігієна, раціональне харчування, відсутність шкідливих звичок, профілактика стресів, загартовування тощо). Відтак, так звані "м'які" компоненти трудового потенціалу (моральність та психофізіологічні властивості людини) є тісно пов'язаними і слугують міцним фундаментом для розвитку інших компонент трудового потенціалу, формування якісного трудового потенціалу людини. Тому, автором пропонується при оцінці трудового потенціалу особистості на етапі підбору персоналу організації основний акцент робити на "м'яких" компонентах трудового потенціалу.

Ефективність використання трудового потенціалу досягатиметься за умови врахування всіх особливостей його розвитку в регіональному розрізі на всіх стадіях відтворення відповідно до критеріїв прогресивного суспільного розвитку.

Література

- 1 www.ukrstat.gov.ua
- 2 Шаульська Л. В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України : монографія / Л. В. Шаульська; НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2005. – 502 с.
- 3 Ільч Л. М. Трудовий потенціал України та ефективність його використання: дис. канд. екон. наук: 08.09.01 / Л. М. Ільч. – К., 2006. – 214 с.

Надійшла 14.10.2009

УДК 338.46:621.31

Ю. А. ЛЕВИЦЬКИЙ

Харківський національний університет радіоелектроніки

КОРПОРАТИЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

У статті досліджено процес корпоратизації електроенергетичної галузі з акцентом на регіональні підприємства електроенергетики, зроблені висновки про доцільність збереження державної частки в їх статутних фондах для забезпечення економічної безпеки функціонування.

In the article investigational process of corporatization of electro energy industry with an accent on the regional enterprises of electro energy, done conclusions about expedience of maintenance of state fate in their charter fund for providing of economic security of functioning.

Ключові слова: електроенергетична галузь, реформування, функціонування, приватизація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Історично склалось так, що енергетика України протягом тривалого періоду створювалась і розвивалась не з національних інтересів, а за планами колишнього СРСР і займала провідне місце з централізованого розподілу електроенергії — близько 99%, що було зумовлено в першу чергу розгалуженою системою ліній електропередачі (ЛЕП).

На момент проголошення незалежності (кінець 1991 року) Україна отримала складну енергетичну систему, що характеризувалась рядом неординарних факторів [1]. По-перше, Україна займала провідні позиції у світі за обсягами виробництва електроенергії і за цим показником поступалася лише таким високо розвинутим країнам як США, Японія, Канада, ФРН, Франція, Великобританія. По-друге, енергетика України застаріла і морально, і фізично. Більше 40% електростанцій відпрацювали свій ресурс. Останні 15 років енергетика України розвивалась в основному за рахунок введення в експлуатацію нових потужностей атомних електростанцій. По-третє, Чорнобильський синдром негативно вплинув на перспективу розвитку всієї української енергетики в цілому.

До структурної перебудови основним господарюючим суб'єктом електроенергетичної галузі України було державне виробничо-енергетичне об'єднання, куди входили електростанції, підприємства електричних мереж, допоміжні підрозділи та служби, які не були юридичними особами.

Після розпаду СРСР вирішення завдань, які стояли перед електроенергетикою України, значно ускладнилось, в першу чергу, через скорочення державних коштів, які виділялись на підтримку галузі. Основною причиною фінансових труднощів галузі стали неплатежі за енергію, що споживається. Розмір заборгованостей часто перевищував вартість енергії, яка відпускається споживачам упродовж двох і більше місяців. Крім того, перекося в тарифах на електроенергію, тепло та паливні ресурси перешкоджали покриттю затрат, пов'язаних з роботою енергосистеми.

На початку 90-х років XX ст. Україна пережила надзвичайно тяжку кризу, яка особливо негативно позначилась на електроенергетичній галузі. Були моменти, коли єдина енергосистема України перебувала на грані розпаду. В такій критичній ситуації було прийняте рішення про кардинальне реформування електроенергетичної галузі України. Програма реформ була розроблена протягом 1992 – 1994 рр. українськими фахівцями та міжнародними консультантами (фахівцями країн Європи і Америки) при координуючій ролі Світового банку.

У результаті проведення корпоратизації і приватизації регіональні підприємства електроенергетики – обленерго – перетворилися на акціонерні товариства з більшою чи меншою часткою державної власності, але ефективність їх функціонування залишається на досить низькому рівні. Це обумовлює актуальність досліджень процесів зміни власності регіональні підприємств електроенергетики та їх впливу на ефективність діяльності з перспективами розвитку.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язування даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблема реформування електроенергетичної галузі і підвищенню ефективності її функціонування присвячені праці таких вітчизняних і закордонних вчених, як Костін Ю. Д. [2], Тищенко А. Н., Петрова Н. Б. [3, 4], Канарська Н. В., Морозов В. В. [5], Глотов А. В. [6] та інших. Але недостатньо уваги в цих дослідженнях приділяється дослідженню процесу корпоратизації в електроенергетиці, зокрема регіональних підприємств, і її можливим наслідкам, чому і присвячена дана стаття.

Постановка завдання. Отже, проаналізуємо становлення корпоративних відносин в електроенергетиці України, зокрема обленерго – регіональних розподільних компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Реформування електроенергетики України почалося з 1994 р., йому передувала дворічна підготовка концепції, програми ринкових перетворень і приватизації у галузі. Хід приватизації і продажу пакетів акцій підприємств енергетики можна умовно розділити на декілька етапів [7].

Перший етап (найактивніший) тривав із грудня 1997 року до травня 1998 року і характеризувався великою зацікавленістю у придбанні акцій як акцій підприємств однієї з найбільш інвестиційно привабливих галузей економіки. На фондових біржах і позабіржовій торговій системі (ПФТС) ФДМУ продав портфельним і стратегічним інвесторам 22 пакети акцій на суму 99,1 млн грн, при цьому середній коефіцієнт перевищення вартості продажу над стартовою ціною становив 1,54.

З 1997 року було оголошено 18 комерційних конкурсів із продажу пакетів акцій енергетичних компаній. Фактично відбулося 9 конкурсів, за підсумками яких укладені договори купівлі-продажу пакетів акцій на загальну суму 191,9 млн грн. Гроші у повному обсязі були перераховані покупцями до позабюджетного Державного фонду приватизації. Номінальна вартість проданих на конкурсах пакетів акцій становила 117,8 млн грн (перевищення ціни продажу над номінальною вартістю в середньому дорівнювала 1,63). Загальний обсяг інвестицій, що за умов конкурсів має бути внесений протягом 1998 – 2003 років на технічний розвиток і фінансову стабілізацію цих енергокомпаній, становить 338 066 тис. грн. Таким чином, загальна сума надходження коштів від приватизації енергокомпаній до позабюджетного Державного фонду приватизації дорівнювала 379,8 млн грн, або 36,9% від загальної суми надходження коштів від приватизації до позабюджетного Державного фонду приватизації починаючи з 1992 року й до кінця 1999-го.

Другий етап почався у червні 1998 року. ФДМУ запланував продаж 16 пакетів акцій енергорозподільних компаній загальною номінальною вартістю 39,9 млн грн. Однак у період фінансової кризи попит на акції підприємств знизився і, як наслідок, знизилися ринкові ціни. Тому в середині 1998 року Кабінет Міністрів України призупинив їхній продаж (п.7 "Окремих доручень", виписки з протоколу № 23 засідання Кабінету Міністрів України від 18.06.1998).

Третій етап приватизації енергетики характеризується неузгодженою позицією між Міністерством електроенергетики і ФДМУ про доцільність поновлення приватизації енергокомпаній, а також невизначеністю Міненерго щодо механізму роздержавлення галузі. Цей етап закінчився у серпні 1999 року після підписання Указу Президента України № 944. Згідно з цим указом була запропонована нова модель функціонування електроенергетичного ринку.

Проведена приватизація у 1999 році кількох обленерго українським капіталом пов'язана насамперед із можливістю (на момент їх приватизації) реалізації схем, за якими виробники електроенергії практично нічого не отримували, що забезпечувало можливість одержання надприбутку їхніми новими власниками. Однак після введення нових правил розрахунків на енергоринку можливість реалізації подібних схем зникла. Більше того, якщо раніше при розподілі фінансових потоків явні переваги були на боці обленерго, то сьогодні перерозподіл коштів змінився на користь генерувальних компаній. Причому сама собою

приватизація облэнерго принципово не може розв'язати проблеми збільшення ефективності електропостачання. Прийнята в Україні модель ринкового регулювання передбачає забезпечити це за рахунок створення конкурентного середовища у сфері генерації, а не в сфері продажу й розподілу (можна легко довести, що облэнерго за реальної реалізації наявної моделі регулювання збережуть практично монополіне становище постачальників електроенергії на контрольованій ними території) [7].

Початком нового етапу приватизації підприємств електроенергетики можна назвати продаж контрольних пакетів акцій шести енергорозподільних компаній іноземним інвесторам на початку 2001 року.

Відповідно до затвердженої Державної програми приватизації на 2000 – 2002 роки та Указу Президента України від 02.08.1999 «Про деякі питання приватизації об'єктів енергетичного комплексу» (зі змінами та доповненнями) у квітні 2001 року були проведені конкурси з продажу контрольних пакетів акцій перших шести енергопостачаючих компаній. Конкурси відповідно до Положення про їхнє проведення, відбулися з залученням радника — банку Креді свісс фьорст Бостон. У зазначених конкурсах взяли участь компанії: EDF (Франція), AES (СІЛА), VSE (Словаччина). За підсумками конкурсів, що відбулися, Фонд державного майна оголосив компанію AE Washington Holdings B.V. переможцем конкурсу з продажу пакета акцій у розмірі 75% статутного фонду ВАТ «Київобленерго», а також переможцем 75 %-го пакета акцій УФ ВАТ «Рівнеобленерго» [8].

Компанію Vychodosiovenske Energeticke Zavody S.P (Словаччина) Фонд державного майна визначив переможцем конкурсу з продажу пакетів акцій наступних компаній: Житомиробленерго, Севастопольенерго, Херсонобленерго, Кіровоградобленерго [9, с. 119].

Ці західні інвестори, що купили акції українських облэнерго, суттєво змінили ситуацію на вітчизняному енергоринку. Якщо раніше уряд та інші державні структури, які регулювали енергетичний сектор, почували себе господарями на ринку, використовуючи час від часу адміністративні методи впливу на його учасників, то нині, після всіх обіцянок лібералізувати оптовий ринок електроенергії, ситуацію на енергоринку доведеться врегульовувати за допомогою економічних важелів [7].

Ступінь участі держави у статутних фондах енергорозподільних компаній наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Ступінь участі держави у статутних фондах енергорозподільних компаній (за [10, с. 36])

Найменування енергопостачальної компанії	Державний пакет акцій, %
1. ВАТ «АК«Винниця-обленерго»	75,00
2. ВАТ «Волиньобленерго»	75,00
3. ВАТ «ЭК «Дніпро-обленерго»	75,00
4. ВАТ «ЭК «Закарпаття-обленерго»	75,00
5. ВАТ «ЭК «Хмельницьк-обленерго»	70,01
6. ВАТ «ЭК «Чернівці-обленерго»	70,00
7. ВАТ «Крименерго»	70,00
8. ВАТ «Миколаївобленерго»	70,00
9. ВАТ «Донецькобленерго»	65,06
10. ВАТ «АК«Харків-обленерго»	65,00
11. ВАТ «Запоріжжя-обленерго»	60,25
12. ВАТ «Луганськобленерго»	60,06
13. ВАТ «АЭК «Київенерго»	51,00
14. ВАТ «Тернопільобленерго»	51,00
15. ВАТ «Черкасиобленерго»	45,00
16. ВАТ «Львівоблэнерго»	26,98
17. ВАТ «Одесаоблэнерго»	25,01
18. ВАТ «Полтаваоблэнерго»	25,00
19. ВАТ «Прикарпаття-обленерго»	25,00
20. ВАТ «Сумиобленерго»	25,00
21. ВАТ «Чернігівобленерго»	25,00

Як бачимо з таблиці, держава є власником контрольного пакета акцій лише 14-ти з 27-ми облэнерго, причому 6 облэнерго (не наведені в таблиці) є приватними без участі державного капіталу.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Основа електроенергетики

України — об'єднана енергетична система, яка здійснює централізоване електрозабезпечення внутрішніх споживачів. ОЕС взаємодіє з енергосистемами суміжних країн, забезпечує експорт електроенергії та її імпорт.

Як відзначив М. Мартиненко, голова Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки у лютому 2008 року, в Україні необхідно широко впроваджувати реконструкцію та модернізацію підприємств ПЕК, що потребує залучення інвестицій у десятки мільярдів гривень. Частково ці кошти можна отримати в результаті продовження приватизації енергопідприємств. Для цього шляхом розроблення законопроекту «Про особливості приватизації об'єктів енергетики» та внесення змін до закону «Про приватизацію державного майна» необхідно визначити перелік підприємств, для яких є доцільним перебування в державній власності, та таких, що потребують роздержавлення, а також визначити частку коштів, яка піде після продажу на потреби галузі [11].

Але ми вважаємо, що коштами від продажу цих підприємств усіх проблем електроенергетичної галузі не вирішити, доцільним є збереження державної частки в статутних фондах регіональних підприємств електроенергетики з огляду на соціальну значущість і монопольний статус цих регіональних підприємств, а також для забезпечення економічної безпеки їх функціонування.

Література

1. Кучеренко О. Ю. Проблемні питання у реформуванні енергетики України: нормативно-правовий аспект // Досвід реформування енергетичних ринків: Міжн. конф. 13 – 14 червня. – К., 2001. – С. 135 – 136.
2. Костин Ю. Д. Экономическая оценка качества подготовки топ-менеджеров в энергетической отрасли // Проблемы науки. – 2008. – № 5. – С. 37 – 42.
3. Тищенко А. Н., Петрова Н. Б. Электроэнергетика как элемент стратегии современного мегаполиса // Бизнес информ, 2005. – № 9 – 10. – С. 3 – 8.
4. Петрова Н. Б. Формування стратегії управління розвитком електроенергетики регіону. Автореф. дис. ... к. е. н. – Харків, 2008. – 20 с.
5. Морозов В. В. Стратегическое инновационное управление в электроэнергетике. – М.: Альфа-М, 2004. – 280 с.
6. Глозов А. В. Подходы к формированию инвестиционной стратегии региональной энергокомпании // Энергетик. – 2004. – № 8. – С. 26 – 29.
7. Склепова А. В. Участь іноземних інвесторів у приватизації електроенергетики. // Фінанси України. – 2002. – № 11. – С. 84 – 89.
8. Юрчук А. В. Приватизація енергетичних об'єктів і методи поліпшення інвестиційного клімату в електроенергетичній галузі України // Новини енергетики. – 2002. – № 3. – С. 31 – 33.
9. Старовойтов П. В. Формування організаційних систем менеджменту електроенергетичного підкомплексу. – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. – 204 с.
10. Тищенко А. М., Петрова Н. Б. Позиционирование предприятий электроэнергетики на основе оценок конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности // Бизнес Информ. – 2006. – № 10. – С. 35 – 38.
11. М. Мартиненко, голова Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки. Законодавчі пріоритети енергетичної політики України // Голос України. – 2008. – 5 лютого. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/1202133680.html>.

Надійшла 18.09.2009

УДК 658:330

Є. І. ЛОГВІНЕНКО

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Луганськ

АНАЛІЗ УСКЛАДНЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У статті визначено що здійснення інноваційної діяльності та удосконалення механізму управління інноваційною діяльністю підприємства призводить до ускладнення організаційної структури підприємства. У відповідності до горизонтальної та вертикальної форми розподілу праці виділено функціональні інноваційні зони підприємства.

In the article certainly that realization of innovative activity and improvement of mechanism of management of enterprise innovative activity brings enterprises over to complication of organizational structure. In accordance with the horizontal and vertical form of division of labor the functional innovative areas of enterprise are selected.

Ключові слова: структура, управління, інноваційна діяльність, підприємство.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і